

alimara

Revista de Treball Social
Època 5 / número 55 / Març 2011

Consell de
Mallorca

Núm 55

Època 5. Març 2011

Edita: Institut d'Afers Socials
Consell de Mallorca

Coordinació i redacció:
Servei de planificació i documentació.
General Riera, 67
07010 Palma

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió
dels seus autors.

Els treballs de la Comissió per al Desenvolupament del Pacte Local de la FELIB en matèria de serveis socials

Joan Ferra Martorell,
president de la Federació d'Entitats Locals de les Illes Balears,
FELIB

La Federació d'Entitats Locals de les Illes Balears (FELIB), d'acord amb l'esperit dels seus estatuts que li atribueixen com a finalitats, entre d'altres, la defensa dels interessos de les entitats associades, va aprovar a la seva Assemblea General celebrada el passat 26 de març de 2010 dues ponències titulades: "Les competències de les entitats locals" i "El finançament de les corporacions locals".

Amb posterioritat i atenent a la necessitat de delimitar en un terreny pràctic l'abast de les competències locals, es varen iniciar els contactes amb el govern balear per tal de desenvolupar el que ha de ser el futur Estatut d'Autonomia Local.

Per institucionalitzar aquests contactes, el 24 de març de 2010 es va subscriure un protocol de col·laboració entre el Govern de les Illes Balears i la FELIB, arran del qual es creà la Comissió per al Desenvolupament de l'Estatut d'Autonomia Local, encarregada d'actuar com a òrgan d'interlocució permanent entre el Govern de les Illes Balears i la FELIB en el procés de creació del Pacte local. La finalitat principal d'aquesta comissió és impulsar el procés del Pacte local i les actuacions necessàries per al seu desenvolupament en tots els seus aspectes, prestant especial atenció a les competències locals i el seu finançament.

La comissió, en el moment de la seva constitució, va estar integrada pels següents membres:

Presidenta de la Comissió: Pilar Costa Serra, consellera d'Innovació, Interior i Justícia

Vicepresident de la Comissió: Joan Ferrà Martorell, president de la FELIB

Vocals en representació de la FELIB:

Joan Rotger Seguí, batle de Selva

Vicenç Tur Martí, batle de Maó

Antoni Marí Marí, batle de Sant Joan de Labritja

Miquel Ensenyat Riutort, batle d'Esporles

Joan Carles Verd Cirer, batle de Sencelles

Joana Maria Borràs Bosch, tinent de batle de l'Ajuntament de Palma

Mª Magdalena García Gual, regidora de l'Ajuntament de Marratxí

Vocals en representació del Govern de les Illes Balears:

Rafel Oliver Mas, director general d'Administracions Públiques

Sebastià Amengual Coll, director general d'Interior

Santiago Florit Gomila, director general de Relacions Institucionals

Miquel Nadal Moyà, assessor de la Conselleria de Presidència

Antoni Bennàssar Moyà, director de l'Oficina de Defensa dels Drets del Menor

Elvira Badia Corbella, directora general de Planificació i Centres

Fernando Toll-Messía Gil, secretari general de la Conselleria d'Economia i Hisenda

Secretària: Maria Eulàlia Mas Espinosa, cap del Servei de Corporacions Locals de la Direcció General d'Administracions Públiques

El protocol preveu la creació dels òrgans complementaris que calguin per tal de desenvolupar les seves funcions. Per aquesta raó, i amb la finalitat de tractar el tema de les competències locals, es va crear la Mesa de Competències per al Desenvolupament de l'Estatut d'Autonomia Local. A la vegada, es va pensar en crear en el futur altres meses que tractarien d'altres temes d'interès com el finançament o la qualitat de serveis a les administracions locals.

Aquests documents posaren de manifest la necessitat de delimitar quines són les competències corresponents a les entitats locals i quina és la seva delimitació practica, és a dir, quines funcions desenvolupen en realitat els municipis de les Illes Balears i quin cost suposen aquestes actuacions per als municipis.

Després d'haver dut a terme l'estudi de les competències corresponents al manteniment, conservació i millora dels centres d'educació infantil de primer cicle i primària, que va ser el primer tema tractat, la comissió va decidir continuar amb les competències relatives als serveis socials.

LES COMPETÈNCIES DELS AJUNTAMENTS EN MATÈRIA DE SERVEIS SOCIALS

Les tasques que actualment està duent a terme la Mesa són especialment importants en uns moments de dificultat econòmica per als ajuntaments, atenent la important quantitat de recursos materials i personals que es destinen a la satisfacció d'aquestes necessitats. Així, la problemàtica relativa a les competències locals i especialment el seu finançament cobra més vigència que mai.

Per això, és de la màxima importància diferenciar el límit de les competències dels municipis en aquesta matèria i aclarir quines de les actuacions que estan duent a terme corresponen efectivament als ajuntaments. És de remarcar que els ajuntaments, en els últims temps, per tal de donar resposta a les creixents necessitats socials que han anat sorgint en els seus àmbits territorials, han establert importants serveis en matèria social. Tota aquesta despesa s'engloba en una tendència més ampla d'assumpció pràctica de competències que poden no correspondre als ajuntaments d'acord amb la legislació vigent. Segons l'Observatori de Polítiques Locals del Consell de Mallorca, l'any 2009 els ajuntaments dedicaren un 20% del seu pressupost a satisfer conceptes corresponents a despesa impròpia, percentatge que pot arribar al 35% en els municipis de població compresa entre els 5.000 i els 20.000 habitants.

Per tal d'obtenir una visió completa de la problemàtica, la Mesa ha comptat amb la participació de responsables i tècnics de serveis socials de diverses administracions locals que s'han integrat en un òrgan d'assessorament. La composició d'aquest òrgan ha estat el següent:

Joan Ferra Martorell, president de la FELIB i batlle de Puigpunyent.

Joana Alomar Serra, secretària general de la FELIB.

Josep Buñuel Polvorosa, regidor de Serveis Socials Bàsics, Polítiques d'Igualtat i Participació comunitària de l'Ajuntament de Maó.

Eva Espinosa Mallor, tècnica de Serveis Socials de l'Ajuntament de Maó.

Emèlia Florit Mora, tècnica de Serveis Socials de l'Ajuntament de Lluçmajor.

Jesús Mullor Román, director executiu de Serveis Socials del Consell Insular de Mallorca.

Julià Baltasar Jaume, coordinador de Programes de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials.

Eulàlia Mas espinosa, cap de Servei de la direcció general d'Administracions Públiques.

Josep Quevedo Garcia, cap de Servei de la Direcció General de Planificació i Formació de Serveis Socials, del Govern de les Illes Balears.

Assumpció Senen Gellida, treballadora social de l'Ajuntament de Valldemossa.

Montserrat Monmany Tornero, treballadora social de l'Ajuntament d'Esporles.

Petra Juan Socias, treballadora social de la Mancomunitat del Pla de Mallorca.

Virgínia Escandell Tur, treballadora social de l'Ajuntament de sant Joan de Labritja

Joan Miró Cordon, coordinador de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palma.

Quan es parla del tema dels serveis socials a les Illes Balears s'ha de fer referència necessàriament a la Llei 4/2009, d'11 de juny, de serveis socials. La seva aprovació va suposar una ordenació de la normativa existent fins al moment, així com el reconeixement dels drets a l'allotjament, l'alimentació i al vestit d'aquelles persones en situació d'exclusió social (article 25.1). Òbviament, el reconeixement d'aquests drets ha tingut gran repercussió a l'àmbit municipal en ser els municipis

les administracions més properes als ciutadans. Aquesta pressió s'ha deixat notar especialment en els municipis grans de la nostra comunitat, on ja es prestaven amb anterioritat a la crisi serveis que eren deficitaris, com per exemple els establiments geriàtrics.

Per conscienciar la població del paper dels ajuntaments durant la crisi s'ha promogut des de la FELIB una campanya de publicitat que, sota el lema "Al teu costat", incideix en els esforços que estan fent les administracions locals per mantenir els seus serveis.

L'estructura institucional que la llei estableix ha tingut un important reflex en els treballs que desenvolupa la comissió. En l'actualitat ens trobem a un moment en què, d'acord amb les seves previsions, el Govern de les Illes Balears ha redactat el decret corresponent als principis generals relatius a la cartera de serveis comunitaris bàsics, a desenvolupar pels ajuntaments, i serà en una etapa posterior quan es desenvoluparan les carteres insulars (de caràcter obligatori) i locals (de caràcter facultatiu) d'acord amb el que estableixen els articles 25 i 26 de la llei.

Aquesta arquitectura competencial permet una adaptació a la situació de cada administració en el desenvolupament de les seves competències a la vegada que estableix una estructura suficientment flexible com per considerar els trets diferencials de cada zona en què aquests serveis han de ser prestats.

A la vegada, el sistema respecta l'autonomia local dels municipis reconeguda a la Constitució espanyola de 1978 i a la resta del nostre ordenament jurídic. Així, a la llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases del Règim Local, ja s'atorguen directament responsabilitats en aquesta matèria als municipis, encara que limitant-se, en els articles 25 i 26, a declarar que són competències municipals "la prestació de serveis socials i de promoció i reinserció social."

Si bé en l'actualitat la tendència marcada per la llei és la delimitació clara de les competències derivada de l'aprovació de carteres de serveis, l'execució de competències per part de les entitats locals a la pràctica diària presenta un panorama en el que destaca una gran heterogeneïtat d'actuacions a la que s'uneix la pròpia redacció de la llei, ja que l'article 38, corresponent a les competències dels municipis, empra verbs poc precisos com "organitzar", "estudiar i detectar necessitats", "col·laborar", "fomentar", "facilitar" o "participar"; termes que no permeten definir nítida i taxativament quines actuacions s'han de prestar de forma obligatòria pels municipis.

Així, existeix un gran ventall quant a les prestacions dutes a terme pels municipis que oscil·la entre la prestació per part dels ajuntaments de les establertes per la normativa de serveis socials bàsics *strictu sensu*, a un altre en què es troba a un punt molt distant d'aquest, fruit de la tendència explicada anteriorment.

Aquesta heterogeneïtat es veu augmentada pel fet que a les Illes Balears existeixen diferències substancials quant a la mida dels ajuntaments, les seves disponibilitats pressupostàries o l'estructura de la seva població. També s'ha de tenir en compte que unes mateixes prestacions són enquadrades pels diferents ajuntaments en àrees molt diverses com salut, educació o igualtat. Es tracta, doncs, d'un escenari molt heterogeni on l'obtenció de dades i la realització d'una anàlisi és sempre complicada.

El fet de comptar amb serveis mancomunats ha estat una bona experiència –pel que fa a la racionalització de recursos i serveis– si bé cal tenir en compte que molt de pics l'àmbit territorial d'aquests no coincideix amb l'àmbit on és necessària la intervenció social. Són bons exemples de racionalització la Mancomunitat de Tramuntana i el Pla de Mallorca. El treball en xarxa s'ha vingut consolidant com una

bona opció per a aquells ajuntaments de petites dimensions que han de posar en funcionament nous serveis.

Aquesta situació ha vingut sustentada per l'aprovació de la Llei 4/2009, d'11 de juny, si bé serà en el futur quan s'hagi culminat el seu procés de desenvolupament mitjançant l'aprovació de les carteres de serveis insulars. El que pareix clar és que el desenvolupament d'aquestes carteres no es pot dur a terme sense cap tipus de participació dels ajuntaments que en puguin ser afectats. Per la seva part, els ajuntaments podrien homogeneïtzar les seves ordenances per evitar la gran heterogeneïtat normativa que es dona actualment.

Per tant, la comissió haurà d'esperar al desenvolupament de la resta de carteres de serveis per tal de tenir una visió completa del mapa competencial en aquesta matèria a les Illes Balears. Es pot preveure que els ajuntaments comptaran com a propis, almenys, amb els següents serveis: servei d'informació, valoració, assessorament, intervenció i derivació, servei d'ajuda a domicili (SAD), servei de teleassistència / telealarma, servei d'allotjament alternatiu i d'ajuts per a la cobertura de les necessitats bàsiques. Serà la tasca de les altres administracions cooperar perquè aquests rebin l'oportú finançament.

A la Mesa de competències, per tant, li queden per tractar l'extensió de les competències i els sistemes de finançament relatives a altres serveis com: serveis de menjador, de distribució de menjar a domicili, els centres d'estades diürnes, serveis de mediació cultural o els tallers de memòria, que no seran estudiats fins a l'aprovació de les carteres de serveis insulars que tindrà lloc en els pròxims mesos.

Per acabar, és molt important remarcar que la problemàtica dels serveis socials als municipis no acaba en el fet de delimitar i desenvolupar les seves competències. És el finançament d'aquests serveis la qüestió fonamental de la problemàtica. Si bé és cert que en els últims anys els ajuntaments han anat donant resposta a moltes de les necessitats plantejades als seus municipis, és en aquests moments quan aquesta qüestió –amb una població que pateix els efectes d'una crisi d'escala global– adquireix un caràcter transcendental.

